

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на доц. д-р Орлин Събев
на тема "Робърт колеж: образователни идеали, политики и резултати
(60-те години на XIX – 30-те години на XX век)",
представен за придобиване на научното звание "доктор на науките"
от проф. д.и.н. Вера Бонева – член на Научното жури по процедурата

В септемврийската си книжка за 1894 г. варненското списание "Християнски свят" отбелязва образователните успехи на трима млади българи с кратко съобщение: "Робърт колеж. Актът на това учебно заведение в Цариград се извършил тържествено 12/24 миналий юний посред многобройна публика. От шестимата свършващи тримата са българи – Георги Байчев, Константин Минков и Матей Василев. Желаем добър успех и плодотворна деятелност на тези млади и просветени синове на нашето отечество." (Християнски свят, 1894, кн. 9, стр. 132.) Макар и в краткословен порядък редакторът недвусмислено подчертава отчетливото българско присъствие сред випускниците на едно от най-влиятелните образователни средища на Балканите в края на XIX век – цариградският американски Роберт колеж. Подчертава и отличните професионални и социални перспективи, стоящи пред тримата млади българи, покрили високите образователни и нравствено-етични стандарти на легендарния колеж, чиято диплома по това време е осигурявала достъп до престижни университети, държавни канцеларии, училищни катедри. По следите на градските легенди и неоспоримите факти, свързани със създаването и функционирането на Робърт колеж се движи и дисертацията на доц. д-р Орлин Събев, създадена и оформена по строгите академични правила за придобиване на академичната степен "доктор на историческите науки".

Разработена с респектираща прецизност и разгърната върху широк културно-исторически контекст, дисертацията на доц. д-р Орлин Събев притежава всички основни качества на *"висок" историописен текст*, постулиращ и конструиращ ново (по)знание за съществен феномен от миналото и ведно с това (въз)създаващ нови модели за осмисляне на част от устоите, върху които е положено крехкото равновесие, присъщо на модерните и постмодерни балкански национални общности, личностни присъствия и публични институции. С оглед на тази констатация ще представя мотивите за *положителното си становище* по научния труд "Робърт колеж: образователни идеали, политики и резултати (60-те години на XIX – 30-те години на XX век)" в пет основни пункта.

Първо. Демонстрирайки несъмнена академична вещина, авторът убедително е очертал *смисловите, фактическите и хронологическите граници* на проучването. Отдаденият приоритет на "ученическия наратив" е иновационна гледна точка спрямо относително обемната, макар и разпокъсана, интерпретативна рамка на проучванията за колежа. Заложената в обективния ход на събитията времева рамка на изследването е успоредена с развоя на

образователните теории и практики, присъщи на европейските и балкански елити; вместена е и в широко разгърнатия разказ за трансформационните процеси, присъщи на османската държава през втората половина на XIX и първата половина на XX век. Макар и компактен по конструкция и изказ, трудът на доц. д-р Орлин Събев простира своята фактичност върху съдбите на 979 млади мъже от 22 народности, завършили Робърт колеж в периода 1868-1930 г., 146 от които са българи. С респектираща прецизност са систематизирани и данните за 905 българи, 56 евреи от България, 38 гърци от България, 22 арменци от България, 13 турци от България, 3-ма англичани и 3-ма американци от България, един персиец и един чех от България, учили през визирания период в престижното образователно средище. Списъкът на 708-те турци от Османската империя / Турция, получили пълно или частично образование в Робърт колеж, в допълнителна степен уплътнява социалната картина, върху която се простират анализите и съжденията на дисертанта.

Второ. Проявеният максимализъм при издирването и систематизирането на *историческите извори*, съчетан с отличната лингвистична компетентност на автора в основните езици, на които са съставени повечето от оригиналните текстове за Робърт колеж (турски и английски), е осигурил пространен и стабилен фундамент на проучването. Излизайки далеч отвъд масово използваните до появата на настоящата работа мемоари на учители и ученици, писма и отделни официални документи, излезли от канцеларията на учебното заведение, доц. д-р Орлин Събев въвлича в научен оборот значим обем масов изворов материал, подлежащ не само на историописно (пре)разказване, но и на статистическа обработка. Върху основата на този материал авторът осъществява мотивирани анализи на съществени теми като географския и социален произход на българските ученици, професионалната реализация на възпитаниците, вписаността на част от тях в най-престижните прослойки на българския и балкански елит – държавници, медици, инженери, търговци, финансисти и др. Продуктивни са и наблюденията върху съдбите на 80-те българи, завършили Роберт колеж и продължили образованието си в престижни европейски университети.

Трето. Просопографското проучване на учениците от български и турски произход и прецизният анализ на *образователното съдържание* и дидактическите практики на педагогическия състав на Робърт колеж – това са двата смислови стожера на изследването, в които са концентрирани и основните му приноси. Възсъздавайки в четвърта и пета глава *колективните биографии* на възпитаниците на колежа и вписаността на съдбите им в колективните биографии на народите, към които принадлежат, авторът дава свои мотивирани отговори на въпроси с дълготрайно присъствие в пространството на съвременната историопис, отнасяща се до България, Османската империя / Турция и Югоизточна Европа в цялост. Средишно място сред тези отговори заема тезата за "работещия" профил на успешния (или по-точно успяващия) модерен човек – професионално подготвен, езиково комуникативен, нравствено

Становище от проф. д.и.н. Вера Бонева

*по дисертация за придобиване на академична степен доктор на науките
от доц. д-р Орлин Събев – Институт по балканистика при БАН*

устойчив, личностно прикрепен към ценностите на просвещението и хуманизма. Макар и обогатен с леко ретро нюанс, този профил е зареден със социална продуктивност и в наши дни – подсказва авторът на дисертацията, насочвайки вниманието на просветената си аудитория върху творческата биография и литературното лъчение на един от най-популярните възпитаници на Робърт колеж – нобеловия лауреат Орхан Памук.

Четвърто. Дисертацията е написана на гладък, елегантен и приятен за четене *академичен език*, в който авторовата позиция стои убедително зад всяко основно съждение, но без прекомерно (само)открояване и с респектиращо конструктивно отношение спрямо всички останали изследователи на тематиката. Прецизно създадените и оформени глави и параграфи, красноречивите и убедително мотивирани водещи и вътрешни заглавия, премерената метафоричност, ненадхвърляща пределите на класическите образователни и научни тропи, хомогенният и балансиран по обем и послание разказ – това са само най-открояващите се особености на текста, уплътняващи представата за контакт с промислен и високопрофесионален академичен наратив. Несъмнен принос на дисертацията представляват таблиците със статистически данни и с информация за възпитаниците на Робърт колеж. Библиографската част и научният апарат са прецизни, информативни и коректни. Сам по себе си библиографският списък на използваните източници може да се разглежда като самостоятелно градиво, осветляващо присъствието на темата "Робърт колеж" в историческото извOROзнение и в историописанието като цяло.

Пето. В съответствие с действащите изисквания, представеният научен труд е публикуван в основните си части. Доц. д-р Орлин Събев е приложил списък от 9 научни статии (три на български език, една на френски език, една на гръцки език, три на английски език и една на турски език) в утвърдени национални и международни издания или в сборници от научни конференции. Основната част от текста е достъпна на научните среди и чрез монографията, публикувана в края на миналата година от издателството на Bogazici University в Истанбул на английски език под заглавие "Spiritus Roberti: Shaping New Minds and Robert College in Late Ottoman Society (1863-1923)", 512 p. В порядъка на това изброяване остава само да видим и цялостното съдържание на настоящата дисертация публикувано на български език – едно полезно начинание, което ще обогати националната ни хуманитаристика по несъмнен начин. Анторефератът отразява точно съдържанието на текста и е оформен според действащите норми.

Бележките ми по отношение на дисертационния труд се отнасят най-вече до леката идеализация на образователните практики и институционалното присъствие на Робърт колеж, която е осезаема в някои от аналитичните части на текста. Като резултат от това естествено за всяко тематично центрирано проучване в изследването остават на втори план някои от въпросите за вътрешноорганизационните трудности, съпътствали развитието на образователното средище, за повечето от конфликтните точки между ученици и учители, за проявите на непокорство и неразбиране на строгия колежански

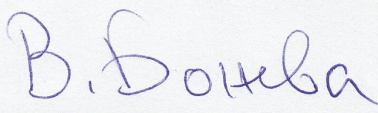
*Становище от проф. д.и.н. Вера Бонева
по дисертация за придобиване на академична степен доктор на науките
от доц. д-р Орлин Събев – Институт по балканистика при БАН*

порядък, които по правило присъстват във вътрешноучилищните отношения на всеки колектив със строг ред и стриктни образователни и нравствени стандарти. В сянка остават и някои от фрагментите на администрирането и финансовото управление на колежа, които представляват интерес с оглед изясняване предпоставките за устойчивостта на институцията във времето и за стабилната ѝ положеност във физическото пространство на Румелихисарийския бряг на царствения Босфор. Приемайки обаче, че споменатите модуси на разказа за Робърт колеж са видими в пространната документация, ползвана и цитирана от доц. д-р Орлин Събев, оставам с убеждение, че те ще бъдат обект на бъдещи негови проучвания по темата. Уверена съм също, че като утвърден експерт по проблемите на образованието в Османската империя / Турция и на Робърт колеж в частност авторът ще инициира академични дейности за по-широко популяризиране на част от оригиналните документи за престижното американско училище – включително и чрез каналите на дигиталната комуникация.

В заключение приемам, че представеният от доц. д-р Орлин Събев труд отговаря на изискванията на чл. 12, ал. 3 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ). Монографията "Робърт колеж: образователни идеали, политики и резултати (60-те години на XIX – 30-те години на XX век)" съдържа теоретични обобщения и решения на значим научен проблем, като успоредно с това представлява оригинален и значим принос в знанието за историческото развитие на Балканите през XIX и XX век. На основа на това декларирам, че становището ми по настоящия академичен казус е ПОЛОЖИТЕЛНО.

Декларирам също, че не съм свързано лице с кандидата по смисъла на § 1, чл. 5 от ЗРАСРБ и нямам частен интерес, който може да повлияе върху безпристрастността на работата ми в Научното жури. Приемам, че процедурата протича при стриктно спазване на духа и буквата на действащото законодателство, както и при съблюдаване на добрите академични практики. Удовлетворена съм не само от качествата на кандидата, но и от деловитостта и високите стандарти, присъщи на научното звено, разкрило процедурата – Секция "Културна история на балканските народи" при Института по балканистика с Център по тракология при Българската академия на науките.

София,
3 март 2015

проф. д.и.н. Вера Бонева

*Становище от проф. д.и.н. Вера Бонева
по дисертация за придобиване на академична степен доктор на науките
от доц. д-р Орлин Събев – Институт по балканистика при БАН*